

Pingpong-kingen

Jens Jonssons länge emotsedda och prisbelönda debutfilm är ett intensivt tragikomiskt drama som använder visuella, scenografiska och musikaliska uttryck för att iscensätta en ömsint historia om två till karaktären mycket olika bröder. Frågor om blodsband, fadersskap och olikheter framträder mot en fond av ett norrbottniskt snörike.

Rekommenderad från åk 9

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Rille är sexton år och lever med sin mamma och tre år yngre bror Erik. De har just flyttat till ett nytt hus där mamman, som är hårfrisörska, skall förverkliga sin dröm om en egen salong.

Det är sportlov och den överviktige men bollbegåvade Rille är i full fart med att organisera en pingisturnering på fritidsgården. Enligt honom är pingis den enda riktigt demokratiska sporten. De andra (yngre) barnen är inte överförtjusta i hans självpåtagna roll som pingisrummets enväldshärskare med egen nyckel till racketskåpet. Men de låter honom hållas.

Rille är intresserad av politik och vad som händer i världen. Inte för att det spelar någon roll att protestera mot tingens ordning. Han tycker att demokratin inte verkar fungera, amerikanerna bestämmer ju ändå det mesta.

Det är lite jobbigt att inte vara lika populär som lillbror-

san. Han som alltid omges av kompisar och t o m hånglar med tjejer. Hur har de kunnat bli så olika? När de tuffa äldre killarna mobbar Rille tar Erik inte ens hans parti även om han efteråt lovar att nita dem om de bråkar igen.

Hemma har mammas kille, "Väg-Gunnar", blivit en allt mer frekvent gäst. Erik är den som oroar sig mest eftersom han befarar att Gunnar snart kommer att flytta in. Vad gör den där tönten där när man har världens häftigaste, om än frånvarande, pappa som dessutom är professionell rysk dykare?

Med tanke på pappans yrke är det kanske märkligt att Rille inte ens kan simma och han skrämmer slag på simläraren när han försvinner under vattnet ensam i simhallen. Något som gör att hon i alla fall erbjuder honom privata simlektioner under sportlovet.

Efter viss osäkerhet, vi förstår att det inte är första gången, dyker dock pojkarnas pappa upp med buller och bång för att träffa killarna under lovet. Han har med sig ännu en ny flickvän. Erik är överlycklig och pappan och sönerna gör en dödsföraktande biltur över den frusna sjön men Rille tycker det är obehagligt och vill av.

Pappan lovar dock att han och Rille själva skall övningsköra och pimpla nästa dag. Något han givetvis glömmet. Istället hittar han pappan tillsammans med Erik på den lokala syltan. Det bjuds på läsk och pappan är ivrig att visa sönerna sitt nya hus. En märklig gammal trävilla med Jesusbilder på väggarna och en övergiven harpa i ett av rummen. Under en soffa hittar Erik ett gevär som pappan genast ber honom lägga tillbaks. Något gör honom nervös och det verkar nästan som om det bor någon

annan där?

Nu börjar också Rille se Gunnars närvaro som underlig. En post-it lapp där det framgår att han betalat deras räkningar gör honom än mer misstänksam. När Rille råkar höra ett samtal mellan mamman och Gunnar bekräftas farhågorna. "Han är ändå min son", hör han Gunnar säga och Rille blir övertygad om att det är honom de talar om.

Rille förstår att något hänt tidigare som gjort pappan och Gunnar till ovänner, inte bara att Gunnar har ett förhållande med mamman. Ett vägbyggarfiasko i Gunnars förflutna har dessutom gjort den förre vägverksvisionären till en visa på stan och Rilles pappa anklagar honom för att vara en hycklare. Rille ger i alla fall Gunnar en chans och tar beskedligt emot två gröna träningsoveraller från hans sportaffär.

Det tycks som om Rille och pappans fisketur till sist skall bli av men med vaken väl uppsågad visar det sig att pappan glömt fiskedonen. På väg hem passar de på att övningsköra men Rille kör i diket och fastnar. Påpassligt dyker Gunnar upp och pappan accepterar motvilligt hjälp med att bogsera upp bilen. Rille får lova att han skall hindra pappan från att köra eftersom pappan är berusad.

Väl hemma konfronterar Rille sin mamma. Är Gunnar hans pappa? Till sin förvåning får han veta att det i själva verket är Erik och inte han själv som är Gunnars son. Mamman ber honom hålla tyst för att hon själv skall berätta det för Erik. Det blir dock Rille som släpper bomben. Erik reagerar kraftigt, ger Rille en örfil och springer hemifrån.

Livet är som en karusell ibland. Rille känner att han tappat greppet om allt. Inte ens turneringen verkar gå som planerat. Han märker inte ens att Anja, tjejen som alltid bär med sitt ritblock, försöker få kontakt. Teckningarna hon gör föreställer nakna muskulösa män i mjukporriga poser och när hon tecknar av Rille blir det en teckning i samma stil. En romans börjar dock spira och när hon följer med för att hämta pappans övergivna jeep kommer de varandra lite närmare. De tar också itu med att slänga alla spritflaskor som pappan gömt i bilen.

Spänningen mellan bröderna ökar sedan avslöjandet och på fritidsgårdens disco provocerar Erik Rille genom att dansa tryckare med Anja framför honom. Efter en sadistisk mobbingincident ryker bröderna ihop utanför fritidsgården. Rille hoppar in i bilen och råkar köra på Erik. Rädd och desperat flyr han därifrån. Han beger sig till pappans villa och lägger sig att sova på en soffa med geväret som de tidigare hittade tryckt till bröstet.

På morgonen vaknar han av sång och hostningar och byns lokale suput, endast iförd kalsonger, öppnar dörren. Det är tydligen hans hus. Förtvivlad springer Rille iväg. Snart står han vid kanten till den vak pappan tidigare sågat upp för att pimpla i. Han gör sig beredd att hoppa i. När han tagit av sig mössa och glasögon dyker dock pappan upp på en scooter.

Om det är någon som skall hoppa i så är det jag, säger han och försvinner ner i det becksvarta hålet. Det finns ingenting därnere, konstaterar han när han kommer upp igen. Far och son hamnar på sjukhus där mamman dyker upp och klandrar pappan för att vara ett ansvarslost fyllo. Rille får också syn på Erik inne på ett av rummen och snart ligger de i sjukhussängarna bredvid varandra.

Erik har funnit sig till rätta och accepterar Gunnars overall och bröderna ler lite uppgivet när pappans nyaste flickvän dyker upp med två godispåsar och hälsningar från pappan som tyvärr blivit tvungen att åka till Norge för att arbeta.

Rille tar tag i simningen. Anja finns där som ett stöd när han med blicken riktad mot bassängkanten med hjälp av flytdyna simmar mot en hoppfull framtid.

En filmisk känsla för snö

Ping pong-kingen för in oss i ett landskap av snö och is. Från de vidsträckta fjällen, frusna sjöarna och ändlösa vägarna kantade av meterhöga snödrivor, till stadens istatyer. Det frusna immiga temat fortsätter i interiörerna som har en slags mjölkvit atmosfär som vilar över den mildt gråskaligt och pastelltonade scenografin i grönt och blått.

Snön och isen blir en medspelare och en förstärkare av det psykologiska dramat. Symboliskt, som när Rille träder upp på en stor is-tron och säger att där sitter han bra. Rent metafysiskt som när den vak Rilles far sågar upp blir en lockande slutlig utväg. Det svarta hålet som kanske rymmer svaret på Rilles frågor. Vattnet blir både en lockelse och ett hot. När Rille går ner under vattnet i simbasängen kan man kanske tolka det som om han vill försvinna, känna sig lätt och fri eller övergå i ett nytt tillstånd.

I samiskan lär det finnas mer än hundra ord för att beskriva snö. De anger snömängden, snöns konsistens, dess bärighet, snöytan, olika slags skid- och slädföre, det orörda snötäcket, spår av olika slag, rimfrost och snö på buskar och träd.

Film talar i bilder och kanske kan vi förnimma olika känslor för snö i *Pingpong-kingen* även om det inte finns ord för dem.

- Fundera över på vilket sätt snö och is skapar den speciella atmosfären i filmen? Hur skiljer sig känslan från en vacker molnfri dag mot en mörk kväll? Vilka känslor förnimmar ni?

- Jens Jonsson arbetar mycket stilistiskt konsekvent med bilder och scenerier. Ett eget sparsmakat stiliserat universum där kompositionen är minutiöst medveten. Detaljer man som åskådare kanske inte är fullt medveten om men som bidrar till en sammanhållen upplevelse. Diskutera vidare hur han arbetat med tydliga eller sublima detaljer.

- Rent scenografiskt har regissören skapat ett rum som vi snabbt kan orientera oss i och som är långt från realistiskt. Den stiliserade, lätt bisarra sportaffären och den avskalade ungdomsgården är tydliga fonder mot vilket dramat kan utspela sig. Fundera över varför man valt att inte iscensätta realistiskt i bilder. Framträder dramat tydligare eller känns formen alienerande? Även fjällvärlden är stiliserad och det är bara vissa utvalda vinklar vi hela tiden får se. Rille promenerar lätt från ödemarken till det lilla samhället som även för glesbygdsmått mätt är förvånansvärt lite befolkat. Fundera över varför han valt att berätta på detta sätt. Är denna tomhetens estetik bara av just estetiska skäl eller bottnar det också i hur han vill berätta historien?

Ljudbild och musik är också en vital del av helheten. Från orosskapande och förebådande stråkar till mammans boogie woogie på elorgeln och/eller smäktande symfoniska känslökaskader. Ljudet av en pingisboll eller trummandet som inför en avrättning när Rille trycks upp mot väggen är några effektskapande ljudeffekter som ackompanjerar Rilles historia.

- Innan man ser filmen försök att vara extra medveten om några av de filmiska greppen. Några kan koncentrera sig på miljö och scenografi andra på ljudbandet. Det finns ju oändliga val när man skall sätta musik till en film. Varför blev de just dessa tror ni? Vilka känslor tror ni regissören vill förmedla och lyckas han med det?

- Regissören till *Pingpong-kingen* har gjort flera uppmärksammade och prisbelönta kort- och novellfilmer och även tv-serien *God morgon alla barn*. Hans stilistiska egenart har applåderats som nytänkande och spännande. Därför har hans emotsedda långfilmsdebut speglats i en redan etablerad och utmejslad estetik. Se några av hans tidigare kortfilmer eller något avsnitt av TV-serien och diskutera likheter/olikheter i tematik och estetik.

- Roy Andersson är ett annat exempel på en svensk regissör som anses ha förmågan att skapa ett eget estetiskt (och i viss mån tematiskt) universum. Även om man kanske inte ens sett en Roy Anderssonfilm känner man till hans estetik via ett otal reklamfilmer. Känner ni till andra regissörer, svenska eller utländska, som bara genom hur filmen ser ut har ett eget signum. Försök att beskriva några sådana filmskapare och vad det är som gör att man känner igen dem.

Broderskap och jämlikhet

I centrum för *Pingpong-kingen* står syskonrelationen mellan Rille och hans tre år yngre bror Erik. Rille funderar mycket över deras olikheter. De är varandras absoluta motsatser, som rena ying och yang. Erik, liten, snabb och impulsiv. Han själv stor, sävlig och mer eftertänksam.

I vissa avseenden tar Rille på sig rollen som storebror. Kallar Erik för barnslig och läxar upp honom hur han skall uppföra sig. Han vet vem det är som bestämmer. I andra stunder är rollerna omvända. Erik får ibland ta sin bror i försvar. Något han dock mer säger att han skall göra än verkligen gör.

Från Eriks sida känns rivaliteten starkare. Han delar läskan enligt millimeterrättvisa och argumenterar mot att Rille skall få det största rummet, vilket Rille går med på. När det gäller den frånvarande pappans gunst blir det än mer laddat men också mer komplicerat.

- Diskutera hur filmen beskriver Eriks respektive Rilles idolisering av pappan. Rilles uppgående i fantasier kring den sjunkna ubåten Kursk eller Eriks överkänslighet inför mammans kritik av pappan. Hur påverkar pappan deras inbördes relation?

- Rille känner att Erik och pappan kommer lättare överens, att de har likartat kynne och intresserar sig för samma saker. Hans besök blir som en katalysator och bröderna har olika taktik för att få uppmärksamhet. Ändå upplever man en ömhet från pappans sida inför sin stora duktiga kille Rille. Hur tycker ni att detta hänger ihop? Hur tänker sig Rille att pappan ser på honom?

Ibland känns det som han har fått allt, säger Rille om sin lillbror. Livet är ju inte så himla demokratiskt. Erik är populär och vet hur man umgås med tjejer. Rille har inget av detta men han finner ändå både ett visst självförtroende i sin roll som den äldre men har också en strategi att hantera sin situation, inte minst i relationen till flickor. Han kommer med bortförklaringar som att det tar för mycket tid och planering men vet egentligen inte hur han skall närma sig dem.

Rille och Erik visar, sina olikheter till trots, en stark

känsla av samhörighet. I ena stunden slåss de eller visar varandra fingret för att i nästa skratta åt något som bara de förstår.

Ibland blir jag så otroligt irriterad på honom. Fast i grund och botten tycker jag ju om honom. Man kan nog säga att jag älskar honom. Rille sitter vid sin sovande brors sjukhussäng och det slår honom att trots deras olikheter och bråk är de bröder och det är ett öde man inte ändrar på.

- Du e ju för fan kingen! Erik försöker vara ett stöd för Rille. Peppar honom och menar att han är den grymmaste, coolaste, snällaste och största brorsa man kan ha. Men han sviker honom också. I scenen på discot sårar han Rille och ställer sig dessutom på de mobbandes sida. Fundera över de känslor som han slits mellan i det ögonblicket.

- Hur ser brödernas relation ut? Hur jämnar de ut sina styrkor respektive svagheter? Hur ser man att det finns kärlek mellan dem trots olikheter och rivalitet.

Syskon är ens öde som Rille säger. Många av oss har syskon och vet hur det påverkar vår uppväxt och också hur vi ser på oss själva. Platsen i syskonskaran, hur många syskon man har eller om det känns som föräldrar favoriserar ett syskon kan vara avgörande för vem man blir och vilken självbild man skapar/får.

Man väljer dock inte sina syskon. Ingen kan göra en så arg som ett syskon och inga band kan vara starkare. En trygghet på gott och ont.

- Fundera över syskonrelationer. Har ni själva syskon? Vad är det bästa, vad är det sämsta? Varför är syskonrelationer så svåra ibland? Kan man ändra den roll man fått i en syskonrelation eller är det något som man bär med sig hela livet?

- Litteraturen och fiktionen är full av uppslitande syskonkonflikter. Bibliska som Kain och Abel (jfr filmen *Öster om Eden*), litterära som Kung Lear, Arthursagan, Eddan, Illiaden etc. Fundera över den tragik, men också den lockelse och laddning som finns i historier som dessa. Försök komma på egna exempel från fiktion eller verklighet.

- Nu visar det sig så småningom att Rille och Erik är halvbröder. Något som skulle kunna förklara olikheterna. Hur ändras förhållandet mellan bröderna när sanningen kommer fram? Eller gör den i grunden inte det? Varför tror Rille att det är han som är Gunnars son? Kan det vara egenskaper hos Gunnar och i så fall vilka?

Faderskap och blodsband

För Rille och hans bror uppdragas en familjehemlighet som ställer deras tillvaro på ända. Erik har inte samma pappa som Rille. Det visar sig att Väg-Gunnar, som sen en tid smugit som en katt runt huset, inte bara betalar mammas räkningar. Han är dessutom Eriks biologiske far.

Då är han ju inte min bror, utbrister Rille när mamman äntligen avslöjar sanningen. För Erik blir det naturligtvis en chock.

Pappan har inte haft någon vidare kontakt med barnen sedan skilsmässan. Sporadiska, torftiga vykort; Tjenare grabbar, läget? och vaga löften är vad de fått nöja sig med.

Men det blir ändå fest när pappan kommer. Han är tuff, spännande och dessutom en professionell dykare. Gillar utmaningar och vet hur man uppvaktar damer. En hjälte i pojkarnas ögon. En bild han delvis själv odlat men har svårare att leva upp till. Den sprudlande superpappan har en mörkare sida där dåligt självförtroende, mindervärdeskomplex och dåligt samvete dövas med alkohol.

Rilles och Eriks pappa stormar in i deras liv som just kommen från något äventyr. Bjuder på godis och läsk och hittar på upptåg. Stoltserar med nytt fint hus och strålande framtidsplaner. Säger att han älskar dem. Att de är det bästa han har och att han vill ge dem allt. Inte desto mindre sviker han gång på gång. Lovar och glömmar. Rille och han får aldrig till den där stunden för sig själva och när han inser att Erik inte är hans son har han ingen aning om hur han skall stötta.

Pappan må vara en egoist, slarver och mästare på att bygga luftslopp. Sönerna älskar honom. Rille ser faderns svaga sidor och vet att alkoholen bidrar till att förstöra mycket. Han genomgår ett slags uppvaknande under filmen där han börjar omvärdera och se nya aspekter av fadersrollen.

- Fundera över hur pojkarna ser på sin pappa. Några foton i en ask där pappan ler i sin dykardräkt är Rilles tröst när han inte är där. Vem är han? Idealiserar pojkarna sin far? Trots att han till skillnad från mamman inte alltid ställer upp tar de honom i försvar. Varför? Fundera över mekanismen att barn ofta känner en skyldighet att skydda en förälder med alkoholproblem mot omgivningen.

Blodsband är det enda som räknas, säger pappan. Innan det framkommer att Gunnar är Eriks far finns han redan där som en trygghet för familjen. Ekonomiskt och moraliskt för mamman som skall öppna salong. Han försöker visa omsorg och tillgivenhet mot pojkarna men uppfattas bara som tontig. Medan pappan skickar sin (tillfälliga?)

flickvän med godis och en hälsning står Gunnar troget kvar med pojarna på sjukhuset och ser till att de har någon slags kontinuitet och trygghet, i filmen manifesterad i betalda räkningar och rejäla träningsoveraller.

- Fundera över vad en fadersfigur bör vara? Är det någon som finns där i alla lägen eller är blodsbanden det viktigaste? Hur ser kommunikationen ut mellan far och söner? Hur påverkar mammans sätt att tala om deras far hur de upplever honom? Vilka kvalitéer har Gunnar som pappan saknar?

- Att plötsligt få veta att ens förälder inte är den man trodde innebär naturligtvis en allvarlig kris för ett barn. Hur omvärderar man den man alltid tagit för given som far? Kan man automatiskt börja älska sin biologiske pappa? Måste man det? Många idag lever med flera familjer, plastföräldrar och halvsyskon. Regnbågsfamiljer. Vad är det egentligen som binder oss samman? Hur mycket är biologi och hur mycket bygger på andra band?

- Är det viktigt att veta sitt ursprung för att förstå sig själv? Hanterar de vuxna problematiken på ett bra sätt?

Mental överlevnad

Rille är helt klart en särling. Vad som placerat honom i rollen som en lokal driftskucku som det är ok att trakassera har säkert flera orsaker. Men hans utseende, udda sätt och förkärlek för att diskutera saker som inte intresserar hans jämnåriga verkar ha bidragit till att han lever lite vid sidan av. Ständigt utsatt för någon slags vane-mobbning. Inte minst av kretsen kring Erik.

För att skapa en egen plattform där han känner sig respekterad och behövd lägger han beslag på nyckeln till racketskåpet och tar befälet över ungdomsgårdens pingisrum och de yngre barnens spelande. Styr och lär ut men vet samtidigt inte gränserna för när han upplevs som maktfullkomlig.

Pingis är demokratiskt i en för övrigt odemokratisk värld där USA styr och ställer som de vill. Han har genomskådat deras planer. De bryr sig inte om döda ryska sjömän instängda i den där sjunkna U-båten. Det är de kärnvapenbestyckade missilerna de vill åt. Omgivningen verkar emellertid ointresserad av dessa frågor.

Rille har, trots att han är mer eller mindre utstött ur gemenskapen en slags inre tro på sig själv. En medvetenhet och acceptans om att man är den man är även om man skulle kunna ändra utanpåverket. Man kan ju ändra frisyr, kläder eller tro. Inuti förblir man densamme.

Rille är en tudelad person. Den skeptiska sidan jämför sig i ett större universellt perspektiv. Där han är en liten kugge i ett oföränderligt maskineri. I en bättre värld är han verkligen kungen, en som vet bäst och inger respekt.

- Rille funderar mycket över tillvaron, världen och sig själv. Fundera över hur Rille tacklar sitt utanförskap. Vad ger honom mening i tillvaron? På vilket sätt kan man se honom som en rätt stark person? Att vara i gränslandet mellan vuxen och barn. Mentalt kräver Rille mer stimulans än han får från omgivningen. För sin mamma är han lille Rille som får tröst genom mat och moderlig omsorg. Självtyr han sig till vuxna som eventuellt vill lyssna på

vad han har att berätta. Fundera över hur hans delvis självpåtagna utanförskap fungerar som överlevnadsstrategi och å andra sidan om den också gör honom till ett ännu mer attraktivt mobbningsoffer.

- Hur skildras vuxenvärlden i filmen? Finns det någon som Rille kan anförtro sina funderingar? Hur vill man bli behandlad när man är sexton, som vuxen eller som barn? Båda delar? Är de vuxna bra förebilder? Hur har Rille skapat sin världsbild? Genom föräldrar, kompisar eller från det han läser och hör om i medier?

En annan person i filmen som befinner sig lite i marginalen är Anja. En försynt tjej som ständigt tecknar och betraktar sin omgivning. En udda fågel som dras till Rille men inte direkt blir uppmärksam tillbaka. Bilden av denna lilla oskuldsfulla gestalt kommer dock att bli omkullkastad när det avslöjas vilken typ av bilder hon ägnar sig åt.

- Att passa in eller inte. Fundera över vad som avgör vilka som blir populära och inte. Varför tolererar vi så sällan de som är lite udda? Anja blir dessutom, påtvingat, en bricka i utfrysningen av Rille. Hur tar det sig uttryck i filmen? Regissörens lek med den oskuldsfulla flickan som iscensätter avancerade pornografiska fantasier i sitt ritblock blir en påminnelse om hur snabbt vi placerar in människor i fack och tilldelar dem egenskaper vi tycker passar med deras yttre. Varför dras vi till förenklingar när det egentligen är roligare och mer intressant att bli överraskad?

- Gunnar kommenterar Anjas starka bilder med "Det är så hon ser dig." Vad tror ni, vad är det Anja vill säga eller förmedla med sina bilder?

Produktionsuppgifter

Sverige 2008

Producent: Jan Blomgren

Manus: Jens Jonsson & Hans Gunnarsson

Regi: Jens Jonsson

Foto: Askild Vik Edvardsen

Klippning: Kristofer Nordin

Musik: Martin Willert

I rollerna

Rille - Jerry Johansson

Erik - Hampus Johansson

Mamman - Ann-Sofie Nurmi

Pappan - Georgi Staykov

Väg-Gunnar - Frederik Nilsson

Anja - Alicia Stewen

Tekniska uppgifter

Speltid: 110 min

Format: Scope 2,35:1

Ljudsystem: Dolby digital

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 8 februari 2008

Distribution

Nordisk film, Tegelluddsvägen 80, 115 28 Stockholm Tel. 08-587 822 00, fax 08-587 822 53 www.nordiskfilm.com

Redaktion: Andreas Hoffsten, Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet, februari 2008